

AMICULU SCÓLEI

fóia pentru naintarea invetiamentului si a educatiunei
la Romani.

Ese in tóta Sambat'a. — Pretiulu abonamentului pentru provinciile austriace: pe anu 4 flor., pe siése luni 2 flor. 25 cr., pe trei luni 1 flor., 25 cr.; — éra pentru Romani'a: pe anu 30 piastrii (lei) si pe semestru 16 piastrii. — Pentru inseratiuni se vor respunde 5 cr. de serie. — Abonarea se face la postele c. r. si pela DD. corespondinti.

Era-si cele optu nefericiri ale D. „Membbru.“

(Capetu.)

ad 4. Aci cauta se ne intorcemu la funte. In N. 47. intru a 4. nefericire „M“ dice dein vorba in vorba: „Apoi in l. nostra se afla form'a acest'a bilu pr: stabilu . . . Acumu dara fiendu-ca form'a acest'a se afla in l. romana“ . . . Deca un'a argumentatiune „obiectiva“, cá acest'a, pote se multumesca pre autoriulu seu intru atât-a: câtu se strige in Nr. 8. era la 4. „s'a aratatu destulu de acuratu etc.“ — nu am de a mai adauge nemicu, de câtu ace'a, ce disese Közlöny-ulu dein a. tr. „cá Dieu prein acest'a nemica nu s'a probatu“; de orace poporulu ne caira nu scie de stabilu. Elu are numai stávile sí dábile, mai multu nece una vorba. Remana dara, pre langa ce am dísu in N. 50., cá bilu sí latinesce este barbarismu; se-lu lasamu de un'a parte.

ad 6. Cea mai mare nefericire, care me temu se nu strice sangele Dlui „M,“ este per. Sucece invertesce astu bietu de cuventu in doi numeri, sí totu nu-i ese la cale.

In N. 47 dice *simpliciter*: „per romanese se dice pe, nu pre.“ Sí deca am intrebatu, deunde avemu prefacu, precepu (inse D. Sa totu pricepu scrie, care este sí mai mare), dice: „lasu, cá impreunatu cu verbe se dice pre, sí de acest'a n'a fostu vorba.“ Domnule! a fostu vorba de pe sí pre preste totu. Cè pare-se ai pierdutu „tem'a.“ Acumu te esplici; era cumu? se va vedé dein urmatoriale. Deca impreunatu cu verbe se dice pre, cumu potusi scrie „perendá“ sí cumu cuteza Romanii a dice „petrecu“ etc. cari inca-su verbe? sí era-si cumu scrii D. Ta „precumu,“ sí „prin,“ cari nu suntu verbe?

(poporulu pre multe locuri dice прѣкъмѣ, пѣн)? Asia este, cá legea D. Tale este ciliar adaeguata? —

„Totu poporulu dice pe“ rogu pre „M“ se faca un'a micutia esceptiune sí se adauga „totu poporulu dice pre celu pucinu, candu se roga lui Ddiu etc. — Diuriale scriu cumu apuca sí cumu le venu corespondentiele*). Sí acest'a nu le detrage nemicu pana in tempulu de facia; „leones non captant muscas“. Veda Domniele loru de politic'a cea mare**) era la Ortografia lase pre celi, ce in politica nu suntu de zam'a oualoru. Autoritatea loru in lucrulu acest-a, o spunemu pre langa respectu, (nu cumpanesce) nece pre departe câtu a càrtiloru baserecesci. Au nu „M“ insusi dice „limb'a de cultivatu se fia dialectulu baserecescu fiendu mai curatu“ ergo mai pre susu sí decátu alu diurialoru..? — Eu inca asiu poté aduce dein diuraria unu caru de pre, ce nu am volia de a culege asemeni date statistice; benesciendu, cá sí candu e vorba de ortografia voturile nu se cade se le numeràm, cè se le cumpanimu. Sí almente M. mi a taliatu rostulu dicundu, cá articlii „cu pre se vedu a fi ai lui A. sí B.“ Potere-asiu citá càrti mai noue sí mai vechie scrise au totu cu pre, au mestecatu. Nu facu nece acest'a, cá, pare, audu viersulu lui „M“ „decatu pre atunci nu erai nascutu, tatalu teu a fostu cel-a, ce lea scrisu. —

Romanulu are cuventulu pre alátura cu pe, sí le folosesce mestecatu dupa cumu cere eufoni'a. Eu nu bucurosu voliu scrie pre dracu nece pretrecu, cè pe dracu sí petrecu; dara nece voliu scrie pe

*) Aru fi multe de vediutu, candu diarele nóstre aru scrie astu-feliu. R.

**) Sí diarele de specialitate? R.

apa și pe uscatu, cè pre apa și pre uscatu. — Era deca „M.“ a volitu se catusieze pre acestu cuventu, pare-mi-se mai bene-lu vrea ferecă in tipulu urm: „dein per romanesce se face pre și acest'a mutandu pre „r“ inaintea lui e (per metathesim, cá s. e. in patru dein quatuor), cè r in vorba și scriu se lápeda, candu prein tienerea lui ar patemi eufoni'a.“ Deint'ra o asemene regula ne-am poté esplicá, cumu de „M.“ nu se pote tiené de legea, ce si-a pusu.

ad 7. Victoria! „M.“ ne-a citatu dereptu dein I. italiana! și a probatu ad *oculum*, cá „jacu“ nu este bene, cè se cade se scriemu „diacu“ și acest'a a) cá se nu se faca sila limbei, b) cá asia scriu și italianii. Marturisescu, argumentele-i suntu de frunte; cè totu cutezu a face nesce mici observatiuni. Italianii scriu diacere, cá, precumu mi se pare, eli și pronuncia asia (diacepe) d. cirilicu; ma noi rostimu z., care este dupa etimologia facutu dein ж., era dupa sunetu mai aproape de ж. lat. j., decátu de italianescu d. (z.). — Inse chiaru se dica italianii cu z., de ace'a nu multu ne dore capulu, ore eli cumu scriu; pentrucá noi vremu a scrie romanesce, nu italianesce. Și asia nu potemu și nece suntemu detori a ne luá de indreptariu ortografi'a italiana, — și nece alte popora romanesce nu o facu acest'a.

Fiendu afora de tota indoel'a, cá in limb'a nostra sùnetele (cosunanti și vocáli) au influentia de totu mare unele asupr'a altor-a cele supt'iri asupr'a celoru vertose, pre cari le muta in subt'iri etc., ar fi vorba numai de ace'a: ore se ne tienemu de pronuncia și in contr'a etimologiei, au se ne tienemu de etimologia și se invetiám legile, dupa cari se scamba sùnetele? Cumu se va poté cultivá mai bene limb'a roma., in modulu de antaniu, au in cestu alaltu?

Credu, cá intrebarea e usioru de resolutu. Și nece „M.“ nu va scrie putrejune, vestejune, in locu de putrediune, vescediune, dela putredu și vescedu etc.

Cè D. M. mi a casunatu bucuria mare intru a II. editiune a puntului acestui-a. Acumu frumosulu mièu nume nu-lu batjocoresce mai multu „lion;“ ba ce este mai multu a lasatu și „jesclea“ etc., pentru care-i cliaru multiumescu. Sperezu, va veni tempulu, de ne vomu intielege, cumu-i legea.

ad 8. Tiune, Tioru, Tiosu seau Ciune etc.? Deca lui t. i-a placutu a luá sùnetu de ч. (ce) pentru ce ambla cene-va se-lu conturbe in usulu acestui capritiu? T. are placere a suná cá ч. in terminatiunile

aceste; se-lu lasámu de capulu séu. Acest'a nu este sierbitute, cumu se pare lui „M.“; și cliaru se fia, lasa pre t in pace se o suferé deca s'a injugatu de volia buna. Ar fi pecatu in contr'a etimologiei, carea precumu s'a indegetatu și in N. 50. poftesce t, nu c., pecatu, ce — fiendu legea citata in N. 50. deplenu respundiatória — numai cu lenea se ar poté escusá. Apoi ore lenea — care strainii o au cosutu de gulerulu romanului intru atáta, de fora acest'a insusire nobila nece cá-si potu intipuí pre romanu — in cátu se cade se dè tonulu intru fipsarea legiloru ortográfece: lasu in judecat'a D. „m“, care insusi nu aduce alta in contr'a lui t.

ad 9. „A. (= Fófeca) ne avendu ce-va argumentu pentru remanerea lui u., in tonu desmerdatu plange pre u.“ — Ací forte bene se pote aplecá proverbiulu germanu: er sieht den Wald u. s. w. De ora-ce in tonulu acel-a »desmerdatu“ se cuprendu doue argumente, adeca

a) Romanii de preste Dunare rostescu pre u, finale in tote cuventele asia насъ, палъ, акъ, мръс, вращъ, фертъ = nascu, локъ, факъ, чпънъ (чпънъ la noi), сканъ, дичолиатъ (la noi despoiatu intru insemnarea: desbracatu) темъ тис, лагъ, късърпатъ = strimbu, дпкършилатъ = crispus, creliu, глемъ (= гешъ), талъ, = таіѣ, окліъ, векліъ, діаз = іеѣ, къпириніъ etc., tote cuventele limbei, ce nu se termina in alta vocale, au in cápetu s intregu. Și argumentulu acest-a, dupace — pre langa respicat'a supunere a involirei lui „M.“ — cliaru cu pericolulu de a me vedé inferatu de Macedo, — seau Tintiario-Daco-Romanistu, in N. 50. am procliamatu unetatea natiunei si limbei romane; la care „M.“ de locu nu a contradisu: are potere mai mare, de cumu s'ar paré la antani'a vedere. —

b) era cesti dein coce fora ajutoriulu lui nu potemu rosti un'a propusetiune de dai Domne. — Paremi-se aceste-su argumente, cari inse D. „M.“ nu le vediu cumu spune neamtiulu, „de ocli“.

Vream adauge și ace'a, cá u, dein cápetu este cliaru de o fientia cu i, și cene nu lápeda pre i, mai curendu mai tardiu va cautá se-si lápede sistemulu economicu in corf'a cu fusele și se scria și pre u. Audu, cá Francii scriu cheveux cu 8 litere și cetescu mbo numai 3. sùnete; Germanii Deutsch cu 7. litere și cetescu дай patru sùnete, s. a. și totusi cãrtile scrise in limbele acestea-su celu pucinu pre de doue ori asia éftine, cá cele romanesce. — Cè argumen-

tulu acest-a l-am lasatu la un'a parte cugetandu, că cele de mai susu sunt de ajunsu.

Asia percusei de nou cerculu celoru 8—1 = 9. puncte ale D. „M“, și cu acest'a mi-am plinitu lucrarea. Adevratu „M“ adauge inca și nescă legi „despre accentuaciuni“, in cari arata, cumu se cade se „accentuăm“ pre c, N. 2., pre d la 3, pre s. la 5, pre t la 6. și pre j, la 7.; cē prein aceste me aduse in cea mai deplena confusiune, de nu sum in stare a face nece cea mai nevinovata contra-observare. Lasu se le scăr-mene aceli-a, ce știu limbele apusane și au vediatu pre acolo vre o gramáteca, in care se se tracteze despre „accentuatiunea lui c. d. s. t. j., au a altei consunanti; eu nu am vediatu, de candu-su.

Lasu dara lucrulu acest-a și-lă comendu atentiunei invetiatoru romani și straini, pote invetiatur'a acest'a noua va produce o revolutiune intrega in scientiele gramatecáli; era de publiculu cetitoriu me rogu se judece dein tote aceste, ore dreptu avú amiculu meu, care dupa cetirea articolulu dein N. 8. p. 9. a dísu: „și erá intunerecu și apa,*) și mancarimea de a face ortografia se portá pre de asupra“, a cărui judecata mie mi-se pare prea aspra,**) — ce se tiene de mene, de-si D. „M“ benevoli a me infrumsetiá cu multe epitețe alese cumu sunt: „nepreceptu“ „fora nece unu principiu“ . . . totu nu voliescu a respunde cu asemeni titule magulitorie; volu fi indestulitu, deca On. publicu dein argumentele aduse de un'a și cea alalta parte va veni la convingerea, că nu am facutu usu reu dein cuventele lui Kuranda, ce le pusei in fruntea acestui articlu.

Ei! erá pre aci se-mi uitu de unu ce forte interesantu. D. „M“ voliesce: Ortografia cătu se pote mai lesne, și acest'a o vomu avé, deca vomu scrie precumu se vorbesce etc.“ Acest-a, vedi, ar fi lucru scumpu! cugetái intru mine; Ioane! mi disei, ce lucru fromosu ar fi, candu ai aflá tu acesta ortografia „lesne“, care adeca se o scia ómenii fora de a invetiá pre ea; numele teu s'ar face nemoritoriu cá-si alu Domnului „M“, — candu acel-a va probá, că a se stramutá este == a perí de totu, și că credenti'a o capeta omulu dein cuvente obiective (nu subiective, cumu

*) unde? Not'a culegutorului.

**) de totu neintemeliata nu o potemu numi, dupa ce vedemu că „M.“ se apuca cliaru și de reu-formarea ortografielei celei statorite acumu de 2000 ani, candu adeca scrie: „in premisi“ pentru: „in praemissis.“ — F.

invetiá dascalii de pana acumu). Una ocașiune asia benevenita de a-si eterná omulu numele nu se dá in tote dilele. Asia me determinái se nu o lasu ne folosita. Nopti intregi mi-am batutu capulu feliu și forma: cumu s'ar poté deslegá acesta problema delicata. Antâniumi castigasem convingerea, că pentru limb'a romana nu se pote afla scriere mai usiora, decâtu cea cu cirilice. Inse cugetandu lucrulu mai cu de amenuntulu am cunoscutu, că de un'a parte scrierea cu litere de aceste nece decumu nu se pote numi ortografia — de nu vomu luá cuventulu acest-a in batjocura —; era de alt'a, Romaniloru li s'a uritu cu literele aceste și voliescu a scapá de ele cu ori ce pretiu. — Ergo tem'a este ortografia cu litere latine, inse lesne. Celi, ce știu, cătu sunt de anevolia ortografiele celoru mai multe popora s. e. a Germaniloru, cari sunetulu ai — lu scriu cu ai, áu, eu, ei, ey, era dein cele romane s. e. cea francesca, despre care in comunu se dice, că atátu este de grea, cătu prein studiu privatu poti se inveti a intielege limb'a cumu se cade, dara se o scii ceti nece de cumu nu, fire-ar macaru se inveti pre ortografia acestei limbe 10 ani de dile, — voru scii se pretiuesca pre deplenu meritulu celui, ce va aflá pentru limb'a romana, a carei súnete-su scambatiose, cá tempulu unei'a dein dilele babeloru, (asia тэ vezí, еаѣ véde, еаѣ съ vadъ și еаí vэдъ; тэ мерүі, еаѣ съ меаргъ; eu пакъ, ноі памтемъ și apoi пьскьтэ, пьшіне; ех мо-рѣх, еаѣ моape și мспіропѣ; dela barbatescu Фѣтѣ Plur. Фѣтѣ, *) dícemu fem. sing. Фатѣ Plur. Фѣте etc. etc.) ortografia, carea se respunda pre deplenu și la natur'a limbei (etimologia și pronuncia) și se fia totu odata și usiora de cetitu.

Mie mi se pare, că rezultatulu acest-a numai asia se va poté ajunge deca vomu scrie cosunantile intru unu síru și vocalile, de desuptulu, seau de asupr'a loru, intr'altulu. Semne se luámú atáte, câte súnete originaria avemu in limba. Semnulu súnetului originariu se se pestreze și atunci, candu acel-a trece intr'altulu (s. e. e in é, ea, a, ъ, ѡ și і.) cē scambarea súnetului se o insemnámú cu puncte seau aite semne pusa

*) celi ce voru avé pofta de a se imbracă in ortografia usiora și „voru lasá afora tote titerete, ce nu suna“ precumu dice D. „M“, voru scrie Фег (cu litere f e t z) și de aci Genit. Фегъ топѣ. Cărtile veclie lasa de multe ori pre ѣ, diumetatitu ca-si pre ѣ, care lucru „M“ nu ar trebui se-lu de uitare. Lasarea lui ѣ. i-ar face cliaru diumetate asia servilia economice cá u., cari nu se cade se le despretiuesca. — F.

in, pre, langa seau sub caracterulu súnétului originariu.

Aceste suntu principiale dupa cari am de cùgetu se incliagu ortografia, ce se mi faca numele memoritoriu. Adevratu limb'a nostra scrisa in tipulu acest-a ar mirosi ce-va a judovela; cè nu face nemicu, ea va fi atâtu de usiora, in câtu Romanulu, ce scie ceti cu cirilice, intru o singura di va invetiá a ceti cãrtile romane scrise dupa acestu nou asiedimentu ortografecu. De judovi almente inca nu tare ne ferimu, asia pentru ce se nu luãm dela eli si modulu de a ne scrie limb'a? — Nu prea avemu gazete ilustrate, cã indata asiu dá proba de acèsta ortografia escelente; si deca Onorat' Red. a „Strigoifului,“ care almente numai atunci se cuprinde cu ortografi'a, candu are volia de a mai aduce Concordiei in mente „discordi'a cea mare a ortografieloru,“ cu cari-su scrisi si unii dein articlii, ce esu intru acestu diariu, — diou deca nu se va indurá „Strigoifulu“ se primesca si illustreze mustrele, ce i-asiu tramete: inventiunea mea acest'a prea folositoria publicului va remane in veci, pote, necunoscuta. Publiculu va fi silitu a invetiá ortografie de cele grele si incurcate; era mie, o dorere! mi se va luá tota sperarea de a me vedé mutatu dein catalogulu moritoriloru in cel-a alu memoritoriloru, mi se va curmá prospectulu de a me vedé onoratu cu diploma de „membru“ a vre unei societãti „literarie“ judovesci. Ce D-dieu se ápere!

Si fiendu cã „M.“ este, care a desceptatu intru mene nemultumirea cu ortogr. cea grea de pana acumu, si prein acest'a mi a datu ocaziune de a me face memoritoriu: nu me potu desparti de D. Sa fora de ai arãtã inca un'a ocaziune de a se destinge si D. Sa.

In dãile trecute cetisem intru unu diariu, cã unu croitoriu dein pãrtile Ungariei a luat bucati de panura unele rosie, altele albe, verdi, albastre etc. cu unu cuventu de colorile cele mai diferite, si a facutu dein ele vesmentu, in care bucatiile acele de colorii forte diferite cu asia maestria-su cosute la olalta, cãtu ocliulu deprinsu au nece decumu, au forte cu anevolia numai, pote se veda cosetur'a. Si acestu vesmentu voliesce a-lu tramete la espusetiunea dein Londonu, cã lumea se aba ocaziune de a se mirá de maestri'a lui si a premiã talentulu lui celu inventiosu.

Totu pre calea acest'a se pote destinge si D. „M.“ Rogu-lu numai benevoliesca a se uitã preste urmatorele

floricelile de consequentia ortografeca*) ce suntu culese dein Articlii cuprindietori de precepte ortogr. ale D. Sale. In column'a I. mi-am luat volia a scrie cuventulu, dupa cumu l-a scrisu D. Sa., intru a II. dupa cumu s'ar fi cadiutu se-lu scria, de si-ar fi urmatu sistemulu (!) seu ortogr. Cumu scriu alti botezati, lasu cu totulu de un'a parte.

I.

(N. 47) Observatiuni
esceptiuni
propositiile

opiniea
perendatu-a
etimologia (neart)
etimologie cu i
etimologie cu th.
analogia (neart)

II.

N. 8. observaciuni
esceptiuni
propuseciunile, cã in altu locu dñe
prepuseciunile

opiniunea
perendatu (cã este verbu)
etimologie
„
„
analogie etc. etc.

Inse nece intru unu cuventu nu s'a incãrcatu asia curiosu, cã in cuventulu ingalmacela plur. ingalmacele, care DSa in sing. acusi-lu scrie ingalmaciãla, acusi ingalmaceala, era in plur. ingalmacele si apoi in galmaceli.**)

Alãture si cuventele mislocu (dein mediu si locu), in telesu (de 2. vorbe si t. fora coditia pentru intielesu = intelesu), diacu (pentru dacu dupa ort. P. Sale) si apoi indata diacere (fora coditia), tin' si apoi tine, bigotiesce (pentru bigotesce) etc. Amescece pentru amestece.***)

Mai in colo Cojugatiunile DSale cu cele romanesce; asia: se se lasa cu rom. se se cante; se

*) La neconsecintiele urmatore a Dlui „M“ a contribuitu multu si impregiurarea, ca candu ne-a tramisu antãtulu seu articulu nu ne-a scrisu ca voi'a Dlui este cã acel'a se se tipãreãca numai asiã cum lã scrisu si nici cum intr' altu modu; era noi n'am pututu acèst'a intielege de sine, deorece pentru uniformitate totudeun'a am indreptatu articlii, dupa ortografi'a ce o urmãm in fõia acèst'a si dela care a DSale se abate fõrte tare. La alu doile articulu alu DSale, inãsa dupa cum arata si not'a nõstra de acolo, am fostu provocati a se culege acel'a numai asiã, pre cum e scrisu. Deci cugetarem, ca pentru multumirea tuturor, va fi totusi de lipsa cã celu puçinu articlii, cari tracteãca despre ortografia, se se publice asiã, cum suntu scrisi. R.

**) pre candu I. dupa regul'a, ce ne pune la cal, avea se se topesca (ori mai bene: stramute = piera de totu) si asia se cadeã se scria ingãlmãcei. — F.

***) ore de bietulu c. pentru ce mare mila, si-lu supune la atat-a „slusiba“ intrebuantiandu-lu acusi cu súnetu de k, acusi cu de u, acusi cu de t., cã ací? — F.

remaie (se nu cetesca cene-va eș pmaie. „M^a scrie dela a pmaie.), rom. se veda; se scrie (carte), cu rom. se merge; se fie, cu rom. se invertesca, se auda; — asia și nare = nu are, nusior = nu-si voru; și altele multe, apoi judece: ore unele că aceste alaturate cu sistemul ort. alu D. Sale și erasi cu limb'a romana nu se potu numi bucăți de colori prea diferite. Și de se potu: atunci rogu pre D. Membru alu societatei literarie se-si aduca amente de S. Scripture, unde se dice: Ddieu multe le-a ascunsu de inaintea celoru intiepti și le-a descoperitu ne-precepturilor, — și se primesca dela mene unu svatu bunu:

adune dein scriptele sale și mai multe floricele de aceste cu colori diverse, faca-si deintrensele o curuna și se se presenteze la espusetiunea ce va se avemu la Brasiovu infrumsetiatu cu ea, și sum incredentiatu, că va seceră aplausulu tuturoru, pote, se va și premiá. Acestu svatu cu atât mai usioru pote se-lu urmeze, fiindca eu nu sum, că Maager, și dein premiulu, ce este cu potentia se căpete D. „M^a nu pretendu necumu 5., dara nece unu procentu.

In Doméneca Floriloru 1862.

Ioane Fórfeca.

Campeni, 14. Aprile 1862.

Onorata Redactiune! Citindu in Nr. 11 si 12 alu Amicului Scólei articolulu intitulatu „infintiarea gimnasiului romanu intre muntii apuseni» subscrisu de Domnulu F. P. — nu me putui admirá indestulu despre atate idei false si sinistre vomite asupr'a Campeniloru dechiarandu D. F. P. in faci'a publicului cititoriu, ca „dupace infintiarea unui gimnasiu romanu in Campeni s'a reieptatu prin resolutiunea dela loculu mai inaltu, comun'a Campeni fú antai'a, care si-a retrasu capitalulu seu dela gimnasiu.“

Faciã — cu acésta asertiune odiósa si basata numai pre idealismu, cáta se marturisescu mai antaiu, ca: D. F. P. séu nu este bine informatu despre cursulu lucrariloru acelu gimnasiu, séu de si este informatu, insusi voesce de a croi in respectulu proieptatului gimnasiu nesce principii nóue fara de nici o paralisare la tendintiele progresiste unor'a séu altor'a. Deci cá Campeneni se nu atraga opiniunea publica asupr'a loru altufeliu, de cum e adeverulu insusi, cáta se indreptu pre D. F. P. la citirea articolului meu publicatu in N. 7. alu „Am. scol.“ din anulu trecutu, — sunatoriu despre starea scolara din muntii apuseni — din care apoi D. F. P. va bine voi a

vidé, ca Campeneni nici odata s'au retrasu dela scopurile filantropice ci totud'auna au fostu cei d'antianu, cari atatu cu fact'a, catu si cu cuventulu au aratatu ca densii suntu doritorii progresului si in totu tipulu s'au staruitu si se staruescu si adi pentru propasire si inaintare in cultura, má Campeneni au datu impulsu spre acést'a si altoru comuné de prin pregiuru.

Spre constatarea acestei asertiuni servésca de dovéd'a actele proieptatului gimnasiu, actele fondului scolaristicu comunalu, recursele pana la cancelari'a aulica, pana ce acestu fondu din urma si-a dobanditu sanctiunare mai inalta.

Si a placutu a díce D. F. P. in articolulu precitatu, ca ar' fi fórte bine, candu Campenarii aru publicá totu cursulu lucrariloru sale si mai vertosu caus'a reieptarei mai inalte — a gimnasiului — cá voindu si altii a cercá asemeni intreprinderi, se se scia ferí de scaderile, in cari au caditu séu cari s'au imputatu domniloru sale.“

Mie mi se pare, ca cursulu lucrariloru gimnasiului insumi le-am istorisitu in adunarea generala din 26. Ianuariu, provocatu fiindu de adunare, — Din acéa istorisiré ai pututu vidé Dlu meu! ca Campeneni impreuna cu celelalte comune n' au avutu in privinti'a reieptarei proieptului gimnasialu nici o scadere; ci chiaru caus'a caderei acelu proieptu au fostu fratii Abrudieni si consorti, pentruca: inalt'a curte aulica transilvana cu aceeaasi reflexiune a reieptatu operatele des'anumitului gimnasiu, ca fiindu sum'a de 22,000 mii fior. oferita din obligatiunile imprumutului de statu inca necorespundietóre pentru ridicarea unui gimnasiu, si dupace comunele cele cu o stare materiale mai favorabila, precum e Abrudulu, Rosi'a de munte si Abruduatulu — de si au fostu provocate spre a concurge la acestu scopu — si-a denegatu verce oferire (!); nu este prospeptu cá se se póta ridicá acelu gimnasiu. — — —

Din acést'a préinalta resolutiune, Dle F. P., lamuritu se vede, ca caus'a reieptarei gimnasiului nu a fostu Campeneni — asupr'a caroru Dta vomesci atate absurditati — ci cáce deca bogatulu Abrudu in proportiune cu serac'a comun'a Campeni, carea spre acestu scopu a oferitu unu capitalu de 3150 fi. v. a. aru fi concursu numai cu 600 fi. v. a., asemine Rosi'a si Abrudusatulu, de buna séma caus'a gimnasiului la cancelari'a aulica se resolvá in altu tipu. Deci caderea gimnasiului, proieptatu nici catu-e- negrulu sub unghia se pote imputá Campeniloru.*)

*) Ne pare tare reu, ca spre descoperirea adeverului, care in atari lucruri nici candu nu se póte ascunde pré indelungu,

Mi aduc a minte, Dle F. P.! ca in anulu 1855 chiaru D. protopopu Mihali a proieptatu ridicarea unoru scóle normale in Abrudu — in sa pututu-a reusi cu acelu scopu salutaru? bá nu Dlu meu! pentrucu din partea fratiloru Abrudeni au remasu far' de nici o spriginire. Totu in anulu 1853 séu 54 s'a incercatu D. onor. protopopu Alesandru Tobias se ridice o scóla pentru educarea sesului frumosu asemine in Abrudu — pututu-a reusi si Dsa cu proieptulu seu? nu dlu meu! cace si Dsa, remanendu singuru cá degetulu, cu totu nobilulu seu planu a cadutu.

Descoperindu aceste in audiulu publicului cititoriu, se va convinge ori si cine: ca cine a fostu pentru ridicarea instituteloru de cultura si cine a fostu cu neapasare faça cu acele.

Campeneni impreuna cu cele 10 sate de prin pregiuru, spre a-si vidé odata nobilulu loru scopu realizatu, tóte usiele le au batutu si déca totusi nu au pututu reusi cu tendintiele loru nu se póte dupa dreptu si dreptate loru imputá.

Pas' acum de mai cercati si domni'a vóstra! ine nici decatu pre acea carare, pe care ati pornitu, ca veti rataci de buna séma, pentru ca: este fórté greu candu cineva voesce se formeze singuru o sistema, cu care se tréca prin sine insusi eu totulu opozitu celu d'antaiu. Idea ridicarei unui gimnasiu intre munti nu e unu fetu urdítu de astadi, precum cugeti Dta dle F. P. impreuna cu cei de o credintia cu Dta; ci acél'a e unu proieptu din anulu domnului 1855 a celoru 11 comune muntene; prin urmare acelu proieptu nefinitu debue numai continuatu si nu urdítu unulu din nou opozitu celui d'antaiu. Dupa pararea mea debue acelu proieptu vechiu discutatu in o armonia fratiésca, spre a-lu luminá in puntele obscure, ai arató partile vulnerabile, spre ai dá balsamulu vindecarei, si nici decatu debue pornitu

suntemu siliti a audi adi lucruri, de care nici odata n'am cugetatu. Chiaru si acum suntemu mai aplecati a crede ca nu [Abrudeni nice Campeneni póta vinele imputate in corespondinti'a d'antaiu uneia si in corespondinti'a acést'a alteia din comunele respective; ci póte unii pré puçini, pentru cari se arunca acumu totulu asupr'a intregului acoloru comune. Daca cunva asta supunere a nóstra e intemeiata, am dorí cá comunele amintite, cari de-altumintrea amendóue numera atati fii zelosi si bravi, se fia mai multu crutiate si adeverulu in façisiatu in tóta chiaritatea sa. Cu tóte aste remane in vóia DDloru corespondinti folosirea modului ducatoriu la scopulu, care dupa opiniunea nóstra la amendoi e unulu si acél'asi — : Combatarea reului, pentru a promová binele. R.

unulu nou dupa flusulu si refluxulu unoru stengaci, decât voimu binele de comunu alu natiunei si suntemu desinteresati.

Aru debuí dícu continuatu proieptulu creandului gimnasiu urdítu in anulu 1855 cu atat'a mai vertosu, cu catu comunele muntene, dupa catu sum io informatu, nu-si voru retrage ofertele sale date spre acelu scopu nobilu si atat'a necesariu. Densese si adi tocma asiá suntu resolute, a oferí capitalele loru din obligatiunile imprumutului de statu la fondulu gimnasialu, precum fusera si in anulu 1859, candu se luá de nou acestu proieptu la tapetu prin Dlu pretoru Lucchi, — si cá se se póta odata coroná cu deplinitate triumfulu acestui principiu sublimu, se vede mai antaiu de lipsa dechiararea Abrudieniloru, Rosieniloru si Abrudsateniloru, ca catu? si din ce isvóre oferéza densii la fondulu gimnasialu? pentru ca totu ce am veditu pana acum in privinti'a proieptatului gimnasiu dela Dloru, a fostu nimica si si acum totu cam asiá ne mirósa.

Io sciu, ca romanii din Abrudu neci ca cutésa dela magistratulu loru a pretinde din obligatiunile imprumutului de statu — de se afla acolo de acele — chiaru partea loru cuvenita spre disponibilitate. Si videmu odata negru pe albu cu ce marinimositate se arata Dloru faça cu comunele muntene, cari si-sacrifica denariulu loru pentru binele de comunu si inaintarea culturei romane.

Dela satele de lunga Zlatna cu Zlatna insusi puçinu avemu de asteptatu (?), fiindu ca obligatiunile imprumutului de statu — pre lunga tóte ca si pe acolo s'a afluat barbati zelosi — nu sciu ne sciindu-le ori nevoindu-le folosí spre scopuri filantropice le a vendutu la evrei, cum a facutu mai multe comunitati romane si pre aiurea si totusi dlui F. P. i place a polecri pe Campeneni de separatisci; bunaóra numai pentru aceia, ca Campeneni a sciutu folosí si pastrá obligatiunile imprumutului de statu mai bine de catu domnialoru in Zlatna. — Mai antaiu: *Nosce te ipsum!*

Din aceste narate pana aci cugetu dle F. P., ca in privinti'a lucrariloru fóste si fitóre a gimnasiului acum te vei fi mai bine informatu, — catu se trecu daru la asertiunea Dtale, unde dici „inteliginti'a romana din Campeni inainte de adunarea din 26. Ianuariu tienure singura o conferintia, in care deliberase pentru sine a fi de prisosu vreo adunare in caus'a gimnasiului din munte.“ Ce neadeveru grosolanu! Dle! inteliginti'a din Campeni nu numai in Ianuariu, ci si inainte a tienutu mai multe conferintie. Ce feliu de conferintie, si cate a

ținut, și cu ce scopuri? pre lungă toată îngustimea con-
 ținătorilor acestei foi ti-voiu spune: asculta dar.

Dupa ce înființarea gimnasiului, după cum vediu-
 rem din cele precedente, s'a refuzat de la locurile mai
 înalte, și după ce prin nouă organizarea a țării, din
 comunele concurente la fondul gimnasial o parte a
 cădiu sub cercurile de administrație a Sardiniei, Tur-
 ciei, Zlatnei și Campeniului foarte puțin prospectu se
 vede, că fondul gimnasial se se poate concentra, fiind
 administratorii politici de atunci ai acestor cercuri —
 a fara de a' Campeniului — cu intenții nu prea de lauda-
 asupra propășirii romanilor, comună Campeni în adu-
 narea comunală din 26. Septembrie 1861 deliberă, că
 capitalul comunal statutar din obligațiunile impru-
 mutului de stat pr. 3150 f. v. a., se se destine acum
 la fondul școlastic comunal — înființat în 1855 din
 penitula carnică de trei luni — care fondul acum
 era încuviințat de la locurile mai înalte. Oare dle, smintit-
 a comună Campeni, deca a asemnat și capitalul
 amintit la fondul școlastic comunal, sau ba? io
 cred că n'a smintit — și de ce? éta — mi argumentele.

Comună Campeni, vedindu căderea gimnasiului
 proiectat, a aflat a fi cu scopu, de a întreprinde toate
 mijloacele, că fondul școlastic comunal în totu tipu
 se crească și se fructifice, avându de cugetu cătu
 mai îngraba ridicarea unora școle normale — judeca
 Dta, precum și alții bine, sau reu amu facutu? — Apoi
 acest'a s'a templat Dle în 26. Septembrie, și nu după
 28. Noiembrie 1861 înainte sau după 26. Ianuarie 1862.
 Comună Campeni, cu înțelegința s'a a ținutu întru a-
 deveru mai multe conferințe și anumite: în 16. Ianuarie
 s'a consultat, că administrațiunea fondului școlastic
 comunal se procreeze unu balu în folosul școlilor
 normale edificând în Campeni — în 23. Ianuarie s'a
 compus statutele fondului școlastic, fiindcă înaltulu
 Guvernu a postit subscernerea acelor'a spre întarire și
 în 28. Ianuarie 1862, era a avutu comună Campeni o
 adunare în care s'a alesu membrii eforiei fondului șco-
 lastic. Din aceste ti va plăce a vede Dlu meu! că
 Campeniții nici odată au ținutu adunări cu scopul re-
 ieptării proiectatului gimnasiu. Comună Campeni în a-
 dunarile sale totu d'au'n'a s'a cointelesu și otaritu de-
 spre scopuri filantropice facundu pașii cuveniti, pre calea
 progresului, de unde se vede, că calumniile Dtale, cu
 cari ai avutu plăcere a policri pe Campeniții în articu-
 lulu Dtale susu memoratu, suntu unele din cele din
 ventu scornite, lipsite de totu adevărul.

Scî bine dle. F. P. că în adunarea generală din

26. Ianuarie a. c. nu a fostu nici unu Campenițu, care
 se fi fostu în contr'a ridicandului gimnasiu. În acea a-
 dunare totu Campeniții și-au ridicatu vócea prelungă în-
 ființarea gimnasiului și nu în contra, a fostu discutiuni,
 numa asupr'a locului, că unde se se ridică gimnasiulu,
 altuceva nu. — În adunarea comisiunii ținute în 17.
 Fauru a. c. în Abrudu mi se pare că și atunci Cam-
 peniții pre lungă înființarea gimnasiului și au ridicatu
 înventulu; deci nu me potu pricepe, cum pot Dta asertá
 aceia cându la închierea articolului Dtale — dici „Acum
 și numai acum se putu afla cu securitate, că ce sim-
 tiuri porta înțelegința din Campeni, sau o parte a ei,
 față cu lucrările celorlalți munteni interesați pentru
 gimnasiulu proiectat“ și aceste le dici Dta pentru că
 comună Campeni singura voește se — și ridică școle
 normale.

Ei Dle! fara studierea școlilor normale nu poti
 intrá în gimnasiu prin urmare lips'a școlilor normale
 chiaru aici în Campeni e de obsce simțita și cunoscuta.
 Credeme dlu meu — Campeniții s'aru bucurá, cându aru
 vidé în fiecare comuna română, câte o școlă macaru
 populare bine regulata, li aru implé anim'a de bucuria
 și atunci cându de exemplu tocma în Zlatna aru vidé o
 asemine încercare pentru ridicarea unei norme, în
 Zlatn'a dîcu, unde era odată celu mai d'apropé gim-
 nasiu pentru muntii apuseni, caruia adi nici ruinele se
 vedu, în Zlatn'a, unde școl'a rom. unita numai porta
 numele de școlă, de și acolo pentru învetiatoriu este
 unu salariu erarialu cam de 120 f. v. a., care salariu
 nu se scie că cine lu trage, ne fiindu învetiatoriu sta-
 tornicu ci numai unu dascalutiú platitu de nu sciu cine
 cu 6 f. v. a. pe luna — de aceia érase dîcu „nosce
 te ipsum!“

Apoi Dle! comunele muntene din Bistr'a în susu
 pana în muntele Biharea au dreptu pretindendu se se
 ridică gimnasiulu în Campeni cu punga plină, cându
 Dvóstra pretindeti, că gimnasiulu se se înființeze în
 Abrudu cu vorbe góle. Faceti și Dvóstra, ce a facutu
 muntenii — motii — oferindu obligațiunile imprumutului
 de stat pentru gimnasiu, aratați macaru numa atât'a
 capitalu siguru pentru gimnasiu, cătu arata densii, apoi
 și Dta și consocii Dtale potu se fia încredințati că mun-
 tenii și-voru face datoría. Fapte numa se vedemu și
 nu vorbe góle! —

Pre urma — mi dau érase parerea mea individuală pre
 față cu acea adaugere, că proiectulu vechiu alu gimna-
 siului începutu în anul 1855 și de nouu întreprinsu în
 anul 1859 se se continue și se nu se scornéscă unulu

de nou cu totul opositu celui d'antaiu. Se se inscrie in protocolulu, unde s'a dechiaratu comunele muntene, Abrudulu si celelalte sate impreuna cu Zlatna cu ofertele lor pentru gimnasiu, asia catu ajungendu capitalulu la o suma mai mare de cum a fostu cea de 22,000 fi. v. a., se se póta petitioná de nou invoirea mai inalta spre acést'a cu privire la resolutiunea negativa a cancelariei aulice. Apoi candu discutamu astufeliu de lucruri taiatóre in viét'a nóstra nationala se nu punemu pre ómeni in positiune, ca de si cu opiniunea sincera se fie acusat de alte opiniuni ce nu rivaliséza cu sinceritatea lor, judecendui numai din acestu punctu de vedere, cá pre nisce atari separatistici cum placù dlui F. P. a policri pre Campeneni.

Ridicarea asiedieminteloru de cultura pentru noi romanii e o cuestiune de viétia, pentru ca: cá se facemu si noi progresiuni, si se fimu si noi favoriti de acele bunatati, cari ne suntu garantate prin egal'a indreptatire, ne este de debuintia luminarea poporului, — immultirea inteligintiei — si acestu scopu doritu si fericitoriu numai prin ridicarea asiedieminteloru de cultura si educatiune se póte vreodata ajunge; de acea nu crede dle F. P. ca s' ar' afla romanu cu simtiuri romanesci care unoru astufeliu de scopuri salutare ar' stá in contra — fi Dle convinsu!! Georgiu Ioanette.

Varietati.

Literariu.

Publicare de concursu literariu la Premiale Rosetti.

Pré onoratu D. Conte Scarlatu Rosetti, care pelunga premiulu destinatu pentru conceperea celei mai bune „Istorie a Romanilor“ a depusu mai denainte la Episcapi'a dreptu credintiósá a Ardealului din Sibiiu, cá unu raru Mecenat in aceste timpuri de materialismu, binevoise in 21 Maiu 1850 s. v. mai depune la subscris'a Eforia a scóleloru romanesci din Brasiovu inca alte trei premii nóue, fiacare de cate 250 fi. v. a. dimpreuna cu interesulu lor convenitu pre doi ani, dintre care unulu destinatu pentru cea mai nimerita traducere a lui Svetoniu „De vietile celoru douispre diece Cesari“ altulu pentru traducerea lui Iordanes (Iordanes) »de Originea Getiloru séu Gotiloru si faptele lor« in limb'a romanésca in terminu de doui

ani de-la 21. Maiu 1860—21. Maiu 1862; alu treilea pentru traducerea tuturoru scriptelor existinti ale lui Tacitu de 1000 fi. v. z. dimpreuna cu fructulu pe 4 ani.

De óra-ce terminulu presiptu pentru traducerea lui Svetoniu si a lui Iordanes vine se espire la 21. Maiu a. c. subscris'a Eforia, conformu [obligatiunii] luate asupra sa fačia catra D. Conte S. Rosetti, se grabesce cu acést'a pe de oparte a provocá pe aceia dintre On. Literati romani, cari concurandu voru fi tradusu pe unulu séu altulu din Autorii mentionati, cá pana la 21. Maiu a. c. se-si tramita Manuscrisale francate la Eforia scol. rom. din Brasiovu; éra pede alt'a a descoperi competentiloru nestramutat'a determinare a generosului Mecenat: ca, déca va fi si cu voi'a respectivului Traducatoriu, Domni'a sa e inclinat a tipári cu spesele sale Manuscrisele sub urmatóriele conditiuni:

a) Cá dupace se voru strage din vendiarea esemplariloru spesele tiparite, restulu se ramana cá beneficiu pe sama Traducatoriuului;

b) Cá sa dea gratis cate dóua esemplaria pentru fiacare Biblioteca romanésca aflatória aici si dincolo, si dóue pentru Bibliotec'a Rosetti din Bucuresci. —

Apertiarea si ajudecarea Traducerei se va face de o comisiune delegata din partea Eforiei scol. rom. din Brasiovu statatoria din trei barbati intregi si de spicialitate. — Resultatulu Concursului se va aduce la cunoscintia On. publicu cetitoriu la timpul se.

Brasiovu, 12. Martiu 1862.

Eforia scóleloru romanesci

Damianu Datco,
presiedinte.

A n u n c i u.

Map'a Transilvaniei in limb'a romana e gata.

Prenumeratiunile incurse pana acumu acoperu abia a trei'a parte a speselor litografarii etc. dupa pretiulu desiptu.

Invitu dar' pe onorati Domni carii suntu rugati — si nu mi -au impartasitu resultatulu prenumeratiuniloru in respectivele lor ceruri de activitate, a mi -lu face cunoscutu pana la 10. Maiu, — poste restante — Sibiiu. —

S. Fetti.

 Numeri dela inceputulu anului curinte mai sunt; asiá abonare se mai póte face la „Amicula Scólei“ fara de scadere, caci Nrii se voru tramite dela inceputu toti.